

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΥΛΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη άρ. 10. Για το έξωτερικό φρ. χρ. 12,50.—Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες συντρομές (άρ. την τριμηνία).—Κανένας δέ γράφεται συντρομητής ά δεν προπλερώσει την συντρομή του.

20 λεπτά το φύλλο. — Τα περυσμένα φύλλα πουλιούνται στο γραφείο μινς διπλή τιμή.

Βρίσκεται στην Αθήνα σ' όλα τα κίόσκια, και στις έπαρχίες σ' όλα τα πραχτορεία των Έφημεριδιών.

ΑΝΤΙΣΟΠΕΔΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΧΡΟΝΟ ΗΘΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ (*)

Έμειναν λοιπόν οι Γιάπωνες έξω από τις προσβολές του Χριστιανισμού κ' εφαρμόζουσε δόγμα ήθικο-θηρησκευτικό, σιωπηρό ή ρητό, τὸ μίσος για τὸ ξενικό. Τὸ **Γιό-χι** (= ὄξω οἱ ξένοι!) είναι τὸ πιὸ ἀγαπητό τους ἀξίωμα, ή πρώτη ἀρχή της ήθικης τους, ή ἴδια ή βίαση της πίστης τους. Ψηλομέτωποι και τεντόνοντας τὸ χέρι διαλαλοῦνε την **ἀγιότητα** τοῦ μίσους αὐτοῦ, πὸν για μᾶς τοὺς Δυτικούς, είναι ἄγριο και σιχαμένο πάθος.

«Τὸ κύριο τὸ **ἐλάττωμα** (γράφει κάποιος ἄσπρος Γάλλος) στὴ Γιαπωνική τὴν ἐκπαίδεψη σ' ὅλους της τοὺς βαθμούς, ἀπὸ τὸ πιὸ ταπεινὸ σχολιὸ τοῦ χωριοῦ, ἴσαμε στὸ Πανεπιστήμιο, εἶναι κάπιο πνέμα σνερό, ψευτοπερήφανο και ἔχτρικὸ για τὸ εὐρωπαϊκὸ τὸ στοιχείο· πρὶν ἀπ' ὅλα ζητοῦν νὰ φτιάξουνε **Γιάπωνες** πὸν νὰ **Γιαπονίζουν**, νὰ διδάξουνε στοὺς νέους πὸς ή Γιαπωνία είναι ὁ μόνος ἀγαπημένος τόπος τῶν Θεῶν, πὸς ἐκεῖ πέρα ὅλα είναι τέλεια και πὸς κανένα ἄλλο ἔθνος τοῦ κόσμου δὲν μπορεί νὰ παραβληθεῖ με τὴν Γιαπωνία στὴν εὐγένεια, στὴ δύναμη και τὴν παλληκαριά, με δυὸ λόγια, πὸς οἱ

(*) Ἡ ἀρχή του στὸ περυσμένο φύλλο.

Δυτικὸί είναι βάρβαροι, σχετικὰ με τοὺς Γιαπωνέζους.»

«Ὅλοι οἱ ταξιδευτάδες συμφωνοῦνε στὴν παρατήρηση πὸς ὑπάρχει, προπάντων στὸν κατώτερο τὸ λαό, πνέμα κρυφῆς ἔχτρας κάτω ἀπὸ τὰ φιλοφρονητικὰ προσχήματα, πὸναι καμιά φορά και γεομάτ' ἀγάπη. Στοὺς νέους μάλιστα ξεχωρίζει κανεὶς αὐτὴ τὴ μυστηριακὴ κακογνωμιά, γιατί ή νιότη είναι πιὸ ξανοιγμένη κ' εἰλικρινή. — «Σ' ἓνα δρόμο στὸ Τόκιο, νέος Γιάπωνας, ἀρκετὰ καλοντυμένος, σὲ κυττάζει στὸ διάβα με αὐθάδικη ματιά. Τὸν ἀκοῦς νὰ μουρμουρίζει βρυσιὰς για τοὺς ξένους. Λάθος δὲν κανεὶς: είναι φοιτητής.»

Λίγα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε πὸν τὸ μίσος της παλιάς Νιππὸν για τοὺς ξένους ἔπαιρνε εἰλικρινές και πρωτόγονες μορφές. Οἱ λιμένες της ἦτανε ὅπως και της Κίνας, κλειστοὶ στὸ ξενικὸ τὸ ἐμπόριο. Ἐδιωχναν τοὺς ξένους ἐμπόρους και σφάζανε τοὺς χριστιανοὺς προσκυνητάδες. Μά, νὰ πὸν ξαφνικά, ή ἔχτρα ἔφθη πολιτίζεται, παραδέχεται, τρόπους εὐγενικοὺς κι ἀρπάζει ἄρματα ξενικά και τὴ μιὰ μέρα, δίνει μιὰ της Κίνας και τὴν ἄλλη μέρα, ἄλλη μιὰ της Ρωσίας.

Ἀλήθεια, ὁ τωρινὸς ξαναγεννημὸς της Γιαπωνίας είναι ἐκπληχτικός. Ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1868. Ὁ τόπος, ὡς ἐκείνη τὴ χρονιὰ ἐξοῦσε ξεμοναχιασμένος στὴ σιωπή· ἀπὸ κείνη τὴ χρονιὰ ἀνοίγεται στοὺς ξένους και δανείζεται ἀπὸ τὴ Δύση ἔτι μπορεί νὰ της είναι χρήσιμο. Σὲ ποιό, τάχα, ἐσωτερικὸ και ψυχολογικὸ φαινόμενο νὰ ὑπάκουσε μιὰ τόσο ξαφνικὴ μεταμόρφωση; Παιδιάτικο θάταν νὰ ὑποθέσει κανεὶς πὸς ὅλ' αὐτὰ είναι ἀποκλειστικὸ ἔργο δυὸ ἐξαιρετικῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἴτο και τοῦ Ἴνουγιέ, πὸν ἐκμεταλλεόντας τὴ μεγάλη τους ἐπίδραση πάνω στὸ Μικάδο και στὸ λαό, ἐφέρανε τοῦ 1868 τὴν ἐπανάσταση, τὸ σύνταγμα τοῦ 1889, τὸν πόλεμο τὸ σινογιαπωνικὸ, τὴν προσάρτηση της Κορέας κλπ. Ὅχι, ὁ Ἴτο και ὁ Ἴνουγιέ ἦτανε μόνον ἀντιπρόσωποι και ἔκφραση μιᾶς κοινωνικῆς κίνησης, πὸν οἱ πηγές της ἀνάδλυζαν πολὺ πιὸ βαθιά. Οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι δὲν πλάθουν τὰ ρέματα, μόνον τοὺς δίνουνε δρόμο. Προδιαθεμένα πλήθη, δύνამες πὸν κουφόδραζαν, φύτρες γερές θὰ ἔδωκαν ἰδέες στὸν Ἴτο και στὸν Ἴνουγιέ και θὰ τοὺς ἐσπρωξαν πρὸς τὴν ἐκστρατεία τους, για τὴν πρόοδο και τὸ μεγαλεῖο.

Ποιὲς νάταν οἱ φύτρες, ποιὲς οἱ δύνამες αὐτὲς και ποιὰ τὰ πλήθη; Πολὺ παράτολμο μοῦ φαίνεται νὰ χουμε τὴν ἀξίωση νὰ δώσομε' ἐξήγηση κατηγοματικὴ σὲ τόσο σύνθετα και σκοτεινὰ φαινόμενα. Μά ἂν προσπαθοῦσα νὰ δώσω κάποια ἐξήγηση θὰ

ήταν ετούτη: βέβαια ή γιαπωνική ψυχή, ή γιαπωνική ψυχολογία έκανε τὸ ρέμα τούτο νάναβλύσει τῆς γιαπωνικῆς ψυχῆς, τῆς γιαπωνικῆς ψυχολογίας τὸ πιὸ ἀλύγιστο χαρακτηριστικό, πὸ τῆς βρίσκω, εἶναι τὸ μῖσος γιὰ τὸ Ξενικό. Λοιπὸν τὸ μῖσος γιὰ τὸ Ξενικό εἶναι ἡ Ζωοδότρα δύναμη τοῦ γιαπωνικοῦ ξαναγεννημοῦ.

Καί, πραγματικά, δύσκολο δὲν εἶναι ἔτσι νὰ ἐξηγήσει κανεὶς τὰ γεγονότα. Κατὰ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ 19ου αἰῶνα οἱ Γιάπωνες ἀναγκάστηκαν νὰ πειστοῦν πὼς ἔσο θάμεναν περιχαρικομένοι μέσα στὴν πατροπαράδοτη μοναξιά τους, κόντευαν νὰ πάθουν τὰ ἴδια σὰν τὴν Κίνα! νὰ γίνουने ἀρπαγματῶν Εὐρωπαίων. Ἐπρεπε νὰ τὸ ξεφύγουν. Μὰ πὼς νὰ τὸ καταφέρουν πὸ οἱ Εὐρωπαῖοι εἶχανε τόσο λαμπρὰ πολεμικὰ μηχανήματα; Νὰ τί κατάλαβαν καλὰ καλὰ ὁ Ἴτο κι ὁ Ἰνουγιέ καὶ πήραν ἀπ' τοὺς Δυτικούς αὐτὲς τῆς μηχανῆς τῆς καταστρεφτικῆς. Μὰ οἱ μηχανῆς μονάχα, χωρὶς προσωπικὸ πὸ νὰ ξέρει νὰ τῆς μεταχειρίζεται, χωρὶς κεφάλαια γιὰ νὰ φτιαχτοῦν, χωρὶς ὀργάνωση, χωρὶς ὑγιεινή, χωρὶς πειθαρχία, τέλος, χωρὶς τὸ λεγόμενον πολιτισμό, χωρὶς κεφαλαιοκρατία, κοινοβούλια, σιδηροδρόμους, πανεπιστήμια, ἐφημερίδες δὲν ἀχρηζαν. Τοῦ Ἴτο καὶ τοῦ Ἰνουγιέ ἔργο ἦταν νὰ μπάσουν εἰς αὐτὰ καὶ δώκανε καὶ νόμιμη μορφή στὰ κατορθώματά τους μὲ τὸ σύνταγμα τοῦ 1889..

Ἐπρεπε νὰ νικήσουν τὸν ξένο μὲ τὰ ἴδια του τὰ δπλα. Γιὰ νὰ πάρουν τὰ δπλα ἀπαραίτητο ἦταν νὰ δείξουνε τρόπους εὐγενικοὺς κι ἀνεχτικοὺς στὴν ἐπιφάνεια. Αὐτὸ ἀκριβῶς κι ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Σαϊονγί τὸ εἶχε συμβουλέψει μ' ἕνα του ξακουσμένο λόγο πρὸς κάποιον συνέδριον ἀπὸ διευθυντῆς διδασκαλείων στὰ 1895 «δὲν ὑπάρχουν, εἶπε, χειρότεροι ἐχτροὶ τοῦ ἔθνους, ἀπὸ κείνους πὸ τοὺς φτάνει νὰ περηφανεύονται γιὰ τὸ ἀματαδαμασι (τὸ ἀρχαῖο τὸ πνέμα τὸ γιαπωνικό) καὶ πὸ, γιὰ τοὺς ξένους δὲ θέλουνε νὰ παρακολουθήσουνε τὴν πρόοδο, παραδεχόντας, μὲ ὑπερβολικὴ αὐτοπεποίθηση, τῆς ἐθνικῆς τῆς προκατάληψης καὶ παραμελόντας νὰ διδάξουν στὸ λαὸ τὴν ἀλήθεια.» Ἐνας πὸ ἦτανε μπρὸς, ἐκείνη τὴν ἡμέρα, μὰς λέει: «Νομίζετε πὼς αὐτὲς τῆς σοφῆς συμβουλῆς τῆς δέχτηκαν οἱ Γιάπωνες μὲ σεβασμό; Ἄν τὸ νομίζατε, πολὺ κακὰ θὰ γνωρίζατε τὸ γιαπωνικὸ τὸ χαρακτήρα. Ὁ λόγος τοῦ μαρκήσιου τοῦ Σαϊονγί προκάλεσε γενικῆς διαμαρτυρίας καὶ τὸ ἴδιο τὸ προσωπικὸ τοῦ ὑπουργείου του ἀντιτάχτηκε σὲ τόσο ἀνατρεπτικῆς ἰδέες.» Παναγνώριζαν τὸν ἀληθινὸ σκοπὸ τοῦ ὑπουργοῦ, τὴν πατριωτικὴ του ἐπιστερόβουλια. Τόσο πὸ παρευτὸς συστάθηκε γιὰ τὴν ἐθνικὴ τὴν ἐκπαίδεψη δυνατὸς σύλλογος, πὸ ἀπλο-

σε παρακλάδια σ' ὄλον τὸν τόπο, γιὰ νάποκρούσει τῆς ἐπικίντυνες θεωρίες καὶ δημοσίεψε μὰ προκήρυξη πὸ ἔλεγε: «εἶναι ἀνάγκη νὰ διπλασιαστεῖ ἡ προσοχὴ γιὰ νὰ δυναμοθεῖ ὁ πατριωτισμὸς μέσα στῆς Γιάπωνας τὰ σχολικὰ καὶ νάναπτυχτεῖ ἀκόμη πὸ πολὺ ἡ στρατιωτικὴ ἐκπαίδεψη.» Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ὡς τὰ 1896, τότε πὸ ἔπεσε τὸ ὑπουργεῖο, πὸ μέλος του ἦταν ὁ Σαϊονγί, τούτος ἀπότυχε σ' ὄλα του τὰ σχέδια. Ἦτανε ἄνθρωπος καταδικασμένος.

Ὁ Κινέζος μεγάλος πολιτικὸς Λι-Χουγκ-Τσάγκ δπλισε κι αὐτὸς τοὺς στρατοὺς του μὲ κανόνια Κρούπ καὶ Ἄρμστρογκ· μὰ οἱ στρατοὶ του αὐτοὶ πάντα τὴν παθαίνουν, ὄχι τόσο γιὰτὶ οἱ στρατιῶτες εἶναι δαίλοι μὰ γιὰτὶ οἱ ἀρχηγοὶ τους εἶναι ἀνίκανοι. Παράδειγμα, γιὰ τοὺς Γιάπωνες, χερσικαστό! Ὁ ὀπλιτισμὸς δὲν ἦτανε εἰς, ἔπρεπε κι ἀρχηγοὶ νὰ μορφοθῶνε. Δὲ βρισκόταν παρὰ ἕνας ὁρῶμος νάκολουθήσουν γιὰ νὰ φτιάξουν ἀρχηγούς, νὰ παραδεχτοῦν ὅσο μπορούσαν τὸν ὀχτρεμένο τὸν πολιτισμὸ τῆς Δύσης, νὰ μάθουν ὄλες τῆς τέχνες κι ὄλες τῆς ἐπιστῆμες του. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὁ Ἴτο κι ὁ Ἰνουγιέ ἀνακαλύψαν ἕνα σύστημα: ὄλο ρέματα δηλαδὴ συγκοινωνίας μεταξὺ στὴν Αὐτοκρατορία τοῦ Ἡλίου πὸ Ἄνατέλνει καὶ στὴν Εὐρώπη, τὸ ἕνα κεντρόφυγο καὶ ἄλλο κεντρόμολο. Τὸ κεντρόφυγο ρέμα ἔπαιρνε ντόπιους νὰ πᾶν νὰ μελετήσουνε καὶ νὰ μορφοθῶνε στὴν Εὐρώπη· τὸ κεντρόμολο ἔφερνε ἐκπαιδευτάδες στὴν ἴδια τὴ Γιάπωνία. Τὰ ἀρθρα τοῦ τύπου κάθε μέρα μὰς δείχνουνε πόσο δραστικὰ ἐνέργησε τὸ σύστημα τούτο, τί καταπληχτικὰ ἀποτελέσματα ἐδῆγκανε μέσα σὲ ὄλο ἢ τρεῖς πεντάδες χρόνια.

Καὶ στὴν Κίνα ἀκόμη, τὸ τωρινὸ κόμμα τῶν Μπόξερ κατάλαβε πὼς γιὰ νὰ νικήσει τοὺς Εὐρωπαίους δὲν ἀρκοῦνε τὰ πολυδύλα, μὰ πὼς χρειάζονται καὶ ἐπιστημονικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἰδέες. Μὰ ἀργὰ τὸ κατάλαβε.

Τὸ ἀπλοῖκὸ τὸ κοινὸ φαντάζεται πὼς «ἡ Γιάπωνία εὐρωπαϊζέται.» Μὰ ἀπεναντίας ὄσο παραδέχεται τὰ εὐρωπαϊκὰ τὰ μέσα τοῦ πολέμου — τὸ πολιτισμοῦ, λέω — τόσο καὶ θάπομνόνεται. Τούτο, πὸ μοιάζει παραδοξολογία, καθαρὸτα ἀποδείχεται, ἂν θυμηθεῖ κανεὶς τὸν ἀμυντικὸ σκοπὸ τοῦ σηκομοῦ τοῦ 1868 καὶ τὰ ἐθνικιστικὰ τὰ αἰσθήματα πὸ ἐμπνέσανε τῆς μεταρρύθμισες. Ἰπάρχει ἀκόμη τὸ ἀρχαῖο τὸ Γιουχ! μὰ μεταλλαγμένο σὲ καινούργιο ἀξίωμα: «Ἡ Γιάπωνία γιὰ τοὺς γιάπωνες!» **Οἱ Γιάπωνες πὸ γιαπωνίζου** ἄλλο ἰδανικὸ δὲν ἔχουνε παρὰ πὼς νὰ συγκρατήσουν ὄσο μποροῦν περισσότερο τὴν περήφανη κι ἀρχαῖα τους ἀποκλειστικότητα. Ἄλλάξαν οἱ καιροὶ: χωρὶς δπλα καὶ χωρὶς πολιτισμὸ εὐρωπαϊκὸ, ἡ Γιάπωνία κόντευε καμιά

μέρα νά χτυπηθεί ἂν ὄχι νάρπαχτει ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς τῆς Δύσης δλους μαζί! συμμαχικούς. Αὐτὸ τὴν ἀνάγκασε νά βγεῖ ἀπὸ τὴ σιωπὴ τῆς καὶ μὲ τὰ στόματα τῶν κανονιῶν τῆς νά κράξει : **Γιοχι!**

Ξέρουνε οἱ Γιάπωνες τὴν πολὺ δύσκολη τέχνη νά ζοῦνε καὶ νά πεθαίνουνε μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα. Les Japonnais sont toujours gais! Ὁ χριστιανισμὸς δὲν τοὺς ἔχει λυπήσει· δὲν τοὺς ἔχει σκοτεινιάσει καὶ βαρύνει τὴν ψυχὴ· δὲν ἔχει χαράξει μέσα τους τὴν ἔννοια τὴν τρομαχτικὴ τοῦ πιδό πέρα· δὲν τοὺς ἔχει διδάξει τίς λέξεις: **ισότη** καὶ **ἀξιοπρέπια τῶν ἀνθρώπων**. Ζοῦνε ὁμορφα τὴ ζωικὴ τους τὴ ζωὴ καὶ πολὺ καλίτερ' ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαϊοὺς γνωρίζουνε **τὴ χαρὰ τῆς Ζωῆς**.

Μὰ τὸ αἰώνιο γαπωνικὸ χαμόγελο πάντα δὲ σκεπάζει τὴ χαρὰ ὅπως θὰ μπορούσε κανεὶς νά τὸ πιστέψει σὰν ἄκουσε τὸν κωμικὸ στίχο τῆς ὀπερέτας. Συχνὰ μασκαρεύει τὸ θυμὸ καὶ τὸ μῖσος. Μακροχρόνια πείρα, πολὺ μακροχρόνια, τόσο πού ἠμνηση δὲ φτάνει τὴν ἀρχὴ τῆς, πείρα πειθαρχίας καὶ κοινωνικῆς συνσχῆς, ἀριστοκρατικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς διοικήσεως διδάξανε στὸ λαὸ νά σκεπάζει τὰ πάθη του τὰντικοινωνικὰ μὲ τὴν προσωπίδα τῆς φιλοφροσύνης, τοῦ βαθύτατου σεβασμοῦ καὶ τῆς πιδό ἀδικαιολόγητης εὐθυμίας. Δυὸ **γρινσιόκα** ἀμαξοσυρτες ἀνταμώνονται σὲ σοκάκι τοῦ Τόκιο καὶ καταλάθος χτυπιοῦνται τὰμαξάκια τους· οἱ δυὸ ὀδηγοὶ γελοῦνε ὁ ἓνας τὰλλουνοῦ, ζητᾶνε συγνώμη, λένε λόγια εὐγενικά, χωρατεύουν... ἓνας εὐρωπαῖος θὰ τοὺς ἐνόμιζε ὀλότελα σύμφωνους· μὰ ξάφνου τὸ πρῆμ' ἀλλάζει. Λόγια σκληρὰ πηγαινόρχουνται, ἂν καὶ στὸ γαπωνικὸ τὸ λεξιλόγιο ἀληθινὲς βρισιὲς δὲν ὑπάρχουνε. Φοβέρα τὰ λόγια ἴκολουθαί καὶ πίσ' ἀπ' τὴ φοβέρα, σὰν ἀστραπή, καταποδιαστά, ἡ μαχαιριά. Κι ἀφοῦ συμπληρώσει τὴν ἐγδίχησή του ὁ φονιάς αὐτοχτονεῖ, καθὼς τὸ διατάζει τὸ συνήθιο τὸ παλιότατο.

Γιατὶ στὸ βάθος κάθε γαπωνικῆς ψυχῆς πάντα σπαρταράει μ' ὀλη τὴν ἄγρια κι ἀρχέγονή του τραχύτητα τὸ αἰσθημα τῆς vendetta, τοῦ νόμου τοῦ ἐγδικημοῦ. Τὴν κρατάει, κάτω ἀπὸ τὴ φαινομενικὴ του εὐγένεια τῶν τρόπων, ἀπείραχτη ὀπως κι ὀδες τίς ἰδέες του, πού θὰ τίς πιδό προϊστορικῆς. Εἶναι οἱ μόνες του ριζομένες ἰδέες, καλοριζομένες, **εἰλικρινῆς**. Για τούτο μπόρεσαν καὶ εἶπαν πῶς «τῶν Γαπόνων λείπουνε ἰδέες ὀχι καὶ μυαλό.» Ἔχουνε μιὰ σειρά στοιχειόδικες, παλιότατες ἰδέες πού μὲ λύσσα τίς ἐργάζονται. Μὰ τούτο τὸ περίεργο ἔχ' ἡ ἐργασία τους πῶς τίς ξετελιόνει χωρὶς ποτὲ νά τίς πλουτίσει. Τίς λιανίζουν, τίς σκαλίζουν, τίς ζωγραφίζουν, τίς λιμάρουν, τίς ξύνουν, τίς μετασχηματίζουν σὲ τέ-

τοιο βαθμὸ πού κατανοῦνε ἀγνώριστες· μὰ καινούργια ὀλικὰ δὲν τίς φέρνουνε. Κ' ἔτσι πάντα στοιχειόδικες μένουν. Ὅπως καὶ για τὸ ἦθος τους ἔτσι καὶ για τὰ σπίτια τους, πού τὸ πρωτόγονο, χτίσιμό τους ἐπιμένει καὶ μένει τὸ ἴδιο, ἂν καὶ τόχουνε συμπλέξει μὲ ἀναρίθμητες φιλοκαπιῆς καινούργιες καὶ περιττές. Στίς κατοικίες τους φανταστικότατη καὶ λεπτυσμένη τέχνη ἀντιθετίζεται μὲ τίς ἀπλοϊκὰ πλεγμένες ψάθες καὶ μὲ τὰ μύλις ξεφλουδισμένα κορμόδεντρα. Τὸ ἴδιο κ' οἱ ψυχῆς τους φαίνονται νέες καὶ τραχιῆς σὰν τίς ψυχῆς τῶν ἠρώων τοῦ Ὀμήρου.

Δὲν πρέπει νά γελιέται κανεὶς για τὴ γαπωνικὴ ψυχολογία. Κάτω ἀπὸ τὴν ὀψη τῆς τὴ γελαστή φυλάγει ὀλη τὴν ἀρχέγονη τὴν ἀγριότη. Σὰν νά φόρεσε ὁ Φαῖδρος κατὰ λάθος τοῦ Βάκχου τὴν προσωπίδα. Ἴσως ὁ ἄγιος Φραγκίσκος Σαθιέρος παίρνοντάς αὐτὸ τὸ μασκάρεμα για πραγματικότη ὀνόμασε τοὺς Γιάπωνες : «ἀπόλαψη τῆς ψυχῆς του.» Εἶναι παιδιὰ γέρικα καὶ τρομερὰ πικιδιὰ γέρικα. Ἔχουνε τῆς παιδιάτικης ἡλικίας τὴ φρεσκάδα στίς αἰσθησες καὶ τὸν ἐγωῖσμὸ μὰ κι ὀλη τὴν πονηριὰ τῶν γερατιῶν! Καὶ τοὺς λείπουνε τῆς ὀριμῆς ἡλικίας καὶ τῆς συναδελφροσύνης οἱ γενναῖες οἱ ὀρμές.

Δὲν μπορῶ νά καταλάβω πῶς μὲ διδόμενα αὐτά, πού τόρα δὰ ξηγήσαμε, ὑπάρχουνε ἄνθρωποι τῆς Δύσης, εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἄνθρωποι τῆς ὀσπρης καὶ χριστιανικῆς φυλῆς πού νά νόθουνε μέσα τους συμπάθια για αὐτοὺς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τῆς κίτρινης φυλῆς. Κανεὶς βέβαια δὲν ἀρνιέται πῶς τοῦτοι μὲ τὰ παιδιάτικὰ τους τὰ φερσίματα, μὲ τίς πονηριῆς τους, μὲ τίς ἀθῆες ἀπλοϊκότητες τους καὶ τὰ μῖση τους εἶναι θαμαστότατοι καὶ ἀξιομелέτητοι. Μὰ τόσο διαφορετικοὶ ἀπὸ μᾶς εἶναι, τόσο ἔξω ἀπὸ τὴ δικὴ μας τὴν ψυχολογία πού ἀλήθια μου κάνουν τὴν ἐντύπωση σὰ νάνήκουνε σὲ ἄλλο εἶδος ζῶα, καὶ μάλιστα σὲ εἶδος ὀχι συμπαθητικὸ στὰ αἰλουρβείδα, κι ὀχι στάνοιχτόκαρδα τὰ τετράχειρα.

Λοιπὸν πάω νά πιστέψω πῶς κατὰ τὸν πόλεμο τὸ ρωσσογαπωνικὸ κάτι ἀμφισθητήθηκε πιδό βαθὺ παρὰ τὸ ζήτημα τῆς Περανατολῆς. Ἔγινε πάλαιμα για νά μάθουμε ποιὰ τάση κάνει τοὺς λαοὺς πιδό δυνατούς : ἡ σύχρονη κ' εὐρωπαϊκὴ τάση (μ' ὀδες τίς μορφῆς τῆς, ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴ ὀς τὴ σοσιαλιστικὴ) ἢ ἡ ἀρχαία καὶ ἔθνικὴ τάση ; πῶς ἔγινε τὸ πάλαιμα για νά μάθουμε τί φέρνει τὸ θρίαμβο στὰ δῖεθνα τὰ πράματα : ἡ ἀγάπη ἢ τὸ μῖσος ;

Καὶ μοῦ φαίνεται, τὸ μῖσος !

Τότε, μπορούμε νά ποῦμε :

« Ἀλίμονο στὰ ἔθνη ἐκεῖνα πού τὸν ξένο νά μισησοῦνε δὲν ξέρουν ! » ὀπως λέμε καὶ : « Ἀλίμονο

στά ἔθνη ὅπου οἱ πατριῶτες δὲν ξέρουν νάγαπιούν-
ται ἀναμεταξύ τους!»

Ἄς μὴ μοῦ ποῦν πὼς ἡ Ρωσία, ἐπειδὴ οἱ στρα-
τηγοὶ τῆς σιχαίνονται τοὺς γιάπωνες, δὲν ἀντιπρο-
σώπευε κατὰ τὸν τελευταῖο τὸν πόλεμο τῆ διεθνή
ἀγάπη. Νὰ μὴ μοῦ τὸ πεῖτε, γιατί οἱ στρατηγοὶ τῆς
Ρωσίας δὲν εἶναι ὁ λαὸς τῆς, δὲν ἀποτελοῦνε τὸ
πλήθος τῶν μουζίκων τῆς. Τοῦτος χαλασμένος ἀπὸ
τοὺς μικροὺς κληρικούς τους πόπους κι ἀπὸ τοὺς
μεγάλους λαϊκούς τους πόπους, γιὰ μεγάλη τους δυ-
στυχία, νὰ μισήσουνε μὲ ἀρκετὴ ὀρμὴ δὲν ξέρουν
καὶ θαροῦνε πὼς τοὺς εἶναι ἀδέρφια, ὡ εἰρωνεία! τὰ
κίτρινα γενναῖα στρατιοτάκια. Οἱ Γιάπωνες ὅμως βλέ-
πουν τοὺς ἄσπρους σὰν ξένους καὶ κατώτερους.

Ποιοὶ νάχουνε τὸ δίκιο;

Πιστεύω πὼς περισσότερο τὸ Σίντο παρὰ ὁ Χρι-
στιανισμός, (ἂν θέλουμε νὰ βάλουμε τὸ δῆλημμα μὲ
πιὸ συγκεκριμένη ἀνθρώπινη μορφὴ) ὁ μαρκήσιος ὁ
Ἴτο ἔχει δίκιο κι ὄχι ὁ κόμης ὁ Τολστόϊ.

Ἄπ' τοὺς ἀνθρώπους οἱ πιὸ πολλοί, προπάντων
οἱ ρωμαντικοί, πού γεύονται μὲ ἡδονὴ τοὺς θρίαμ-
βους τῆς Γιαπωνίας, ὅμοια πολὺ νομίζουνε τῆ ρού-
σικη τὴν βαρβαρότητα μὲ τῆ γιαπωνική, ἀπολυταρ-
χία ἔχουνε κ' οἱ δυὸ οἱ τόποι. Γιατί φαντασία, εἶναι
ἡ τέτοια γνώμη, σύγχυση ἀπὸ ὄψες πού σὲ γελοῦ-
νε. Νομίζω, ἀλήθεια, πὼς δύσκολο θάναί ναῦρει κα-
νεῖς στὸν κόσμον τὸ συγκαιρινό, λαοὺς πιὸ διαφορετι-
κούς, μὲ πιὸ ἀντίθετη ψυχολογία, ὅσο οἱ Ρῶσοι καὶ
οἱ Γιάπωνες. Κι οἱ δυὸ τους ὁ ἕνας Τσάρο κι ὁ ἄλ-
λος Μικάδο ἔχουνε, δυὸ αὐτοκράτορες. Μὰ στὸν τό-
πο τοῦ Μικάδου ἡ θρησκεία τοῦ πλήθους εἶναι ἡ
ἔχτρα ἡ σιντοϊστικὴ καὶ στοῦ Τσάρου τὸν τόπο ἡ
εὐαγγελικὴ ἀγάπη. Κ' ἴσως λαὸς δὲν ὑπάρχει σύ-
χρονος πού νὰ φανατίζεται πιὸ πολὺ γιὰ τὴν παγ-
κόσμια ἰγάπη παρὰ ὁ Ρωσικός, οὔτε λαὸς πού νὰ
καλλιεργεῖ καλλίτερα τὴν ἔχτρα τοῦ ξένου ἀπὸ τὸ
Γιαπωνικό. Γι' αὐτὸ τοὺς κρίνω τόσο διαφορετικούς
ὅσο, ἂς ποῦμε τοὺς Κινέζους καὶ τοὺς Γερμανούς·
γιὰ τοῦτο τοὺς φαντάζομαι σὰν πρότυπα ἀντίθετα
κι ἂς ἔχουνε κ' οἱ δυὸ ἀπολυτοὺς μονάρχες. Κατὰ
τοὺς τελευταίους τοὺς πολέμους, νομίζει κανεῖς πὼς
βάλθηκε ἡ μοῖρα ἀντίκρυτα νὰ φέρει τίς τάσεις τίς
πιὸ ἀνταγωνιστικές: πάνω στοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἄ-
σπρων τὴν παλαιστρα τὸ Cid μὲ τὸν Uncle Sam καὶ
στοῦ κόσμου ὅλου τὴν παλαιστρα τὸν πιὸ πιστὸ ἀ-
κόλουθο τῆς Καινῆς Διαθήκης μὲ τὸ ἔθνος τοῦ Σιν-
τοῖσμοῦ πού εἶναι τέλεια ἀντίθεση τοῦ χριστιανισμοῦ.

Μεγάλο μάθημα, μάθημ' ἀθάνατο. Ἡ αὐτοκρα-
τορία ἡ παλιά τοῦ Ἡλίου πού Ἀνατέλνει δίδαξε τοῦ
ἀπρόσεχτου τοῦ Εὐρωπαϊοῦ τὴν ἀγιότητα τοῦ μίσους.

Οἱ λαοὶ πού νὰ μισήσουνε δὲν ξέρουν, δὲν ξέ-

ρουν καὶ νὰ πολεμήσουν. Ἡ πυραμίδα κρανία πού
ὕφονεται στὴ Μαντζουρία — τὰ αἱματοβαμμένα τὰ
κύματα τοῦ πελάγου τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ δῶ καὶ πέ-
ρα θὰ κράζουνε στὰ ἔθνη τὰ χριστιανικά:

«Μάθετε νὰ μισεῖτε! — Νάγαπιόστε σὰν ἀδέρ-
φια ἀναμεταξύ σας: ἐφαρμόζετε τὴ φιλία, τὴ σπλα-
χνιά, τὴν συναδελφικότητα, τὸ γιρί: μὰ μὴν ξεχνάτε
τοῦτο: πὼς ἡ συμπάθεια γιὰ τὸ φυσικό σας τὸν ὄχ-
τρο εἶναι ἀρχὴ τῆς ἧττας καὶ πὼς ἡ ἧττα εἶναι ὁ
πρόδρομος τοῦ θανάτου»

Χαιρετάτε λοιπὸν, λαοί, τὸν ἥλιο τὸν καινούργιο
πού σηκώνεται στὴν Περνατολή — Χαιρετάτε ἔ-
θνη τὸ Γιδ-χι!»

Ἀθήνα, 15 τοῦ Φλεβρίου 1912 Φ. Σ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΔΑΧΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΠΟΔΙ. Οἱ Ρωμοὶ ὄλα τὰ
ζητήματα, καὶ τὰ πιὸ μπερδεμένα, τὰ λύνουμε ἔτσι
στὰ πεταχτά, καὶ στὸ πόδι, πάντοτε. Στὸ πόδι λοιπὸν
ἔλυσε καὶ ἡ διπλωματία τοῦ τύπου μας τοῦτες τίς
μέρες τὸ ζήτημα τῆς Ρόδου καὶ τῶν ἄλλων νησιῶν
τῆς Μικρασίας πού κατέχει σήμερ ἡ Ἰταλία. Τὰ
παίρνει, λέει, γιὰ νὰν τὰ δώσει σὲ μᾶς, ἀφοῦ σὲ μᾶς
ἀνήκουνε καὶ σὲ μᾶς πρέπει νὰ δοθοῦνε. Καὶ αὐτὸ
τὸ ΠΡΕΠΕΙ τὸ τονίζει τόσο, πού κι ἂ δὲν τὸ λέει,
ἀπὸ εὐγενικὴ ταπεινότητα τῆς πάντα, σὲ ἀφίνει νὰν
τὸ φανταστεῖς πὼς ἂ δὲ μᾶς τὰ δώσει μὲ τὸ καλὸ
ἡ Ἰταλία, εἴμαστε ἔτοιμοι νὰν τῆς κηρύξουμε τὸν
πόλεμο καὶ νὰν τὰ πάρουμε μὲ τὸ σπαθὶ μας.

Πὼς πρέπει ὅλος ὁ κόσμος νὰ δουλεύει καὶ νὰ
πολεμᾷ καὶ νὰ σκοτώνεται γιὰ μᾶς, γιὰ νὰ κερδί-
ζουμε μεῖς, γιὰ νὰ πλουταίνουμε μεῖς ραχατεύοντας,
ποιὸς μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ βγάλει ἀπὸ μέσα μας, ἀφοῦ
πιὰ ἡ τέτλια ἀνόητη ἰδέα κατάντησε αἷμα τοῦ αἱμά-
του μας καὶ τῆς ψυχῆς μας ψυχῆ: Ὁ τύπος μας
πού ξεμεταλλεύεται ἐλε τίς ἀδυναμίες μας, τὴν ξε-
μεταλλεύεται σήμερα κι αὐτὴ, καὶ γι' αὐτὸ ἀνοη-
ταίνει ἐν γνώσει, ὄχι γι' ἄλλον σκοπὸ, παρὰ γιὰ
νὰ πουλάει φτηνὸ πατριωτισμὸ καὶ νὰ πενταρολογεῖ.

Γιὰ τὴν ὄρα κείνο πού ζητάμε παρκαλεστικά
ἀπὸ τὴν Ἰταλία εἶναι ὄχι νὰ μᾶς δώσει νὰ νησιά,
παρὰ νὰ μὴν πάρει στὰ σοβαρά τὰ διπλωματικά
ἄρθρα τοῦ τύπου μας καὶ ξεκαρδίζεται στὰ γέλια.

ΚΑΚΟΜΟΙΡΑ ΨΑΡΑ!... Ἐπειδὴ ἐπικυρώθη-
κε ἡ ἐκλογή τῶν Ψαρῶν καὶ χάθηκε ἔτσι ἡ ἐλπίδα